

«ПЛАН МАРШАЛА» ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглядається декілька міжнародних програм, які можуть допомогти вирішити економічну кризу в Україні

Ключові слова: економічна криза, економіка, міжнародні програми, «План Маршала»

Abstract

The article considers the several international programs that can help solve the economic crisis in Ukraine

Key words: economic crisis, economics, international programs, Marshall Plan

Вступ

Україна – єдина серед європейських країн, яка застрягла у «міжкризовому» просторі. Після глобальної кризи 2008-2009рр. більшості країнам вдалося відновити позитивну економічну динаміку, Україна ж сьогодні знову потерпає від кризових проявів. Така важка ситуація у вітчизняній економіці вимагає негайного і активного пошуку шляхів її подолання. Будь-які порушення функціонування економічного механізму країни, що можуть бути спричинені різного роду внутрішніми або зовнішніми чинниками, здатні викликати ряд негативних тенденцій, які знаходять свій вплив на економіку. Така ситуація виникає через ряд причин, однією з яких є недосконалість самого механізму регулювання господарським комплексом та нехтування економічними законами розвитку суспільства. Останні роки дедалі частіше лунають заяви про необхідність нової програми відновлення економіки України, що була би схожа на План Маршалла. Ця програма є однією з найвдаліших у всій світовій історії міждержавних програм, спрямованих на розв'язання надглибоких економічних та політичних проблем, що стояли перед переважною більшістю країн Європи.

Мета роботи. Формування пропозицій з покращення економічного становища в країні за допомогою міжнародних програм на прикладі «Плану Маршала». Для цього необхідно з'ясувати чи можливо «підняти» економіку країни та за короткий термін та досягнути успіху разом з іноземними донорами.

Виклад матеріалу дослідження

План Маршалла у своєму початковому сенсі – це американська програма економічної допомоги Європі після Другої світової війни. Ця програма почала діяти з 1948 року. Її розробив тодішній держсекретар США Джордж К. Маршалл.

Як зазначає професор, доктор економічних наук, директор Інститут міжнародного ділового співробітництва Леонід Кістерський, відповідно до «плану Маршалла», з 1947 р. до 1952 року 16 європейських країн отримали близько 13 млрд доларів у вигляді економічної та технічної допомоги [1].

Під Планом Маршалла мається на увазі комплекс фінансових та економічних заходів з боку США, спрямованих на відродження економіки повоєнної Європи, непідконтрольної радянському режиму. Ключовим об'єктом донорської допомоги згідно Плану виступила Німеччина, її західна частина, хоча ним скористалися майже два десятки країн центральної, південної та західної Європи. Автором Плану став Держсекретар США Дж. Маршалл, ідеї якого було оприлюднено у 1947 році, а вже наступного 1948 року розпочалася реалізація, яка тривала до 1951 року.

Ключова ідея Плану — економічне відродження країн західної демократії. У досить короткий термін вдалося досягти головної мети Плану Маршалла — відродити економічний потенціал, істотно підняти рівень життя, а на цій основі — зміцнити політичну систему демократії, яка у перші після воєнні роки була під загрозою навіть у країнах Заходу. Соціальним наслідком Плану стало зміцнення

та зростання середнього класу — основи демократичної системи правління. План Маршалла вважається найуспішнішою зовнішньополітичною стратегією США [2].

Головний урок, що випливає з реалізації Плану Маршалла, полягає у тому, що при наявності зовнішнього донора та налаштованості національної еліти ефективно використовувати допомогу, можна за короткий термін досягти феноменальних успіхів.

Під впливом подій на Майдані 20013-14 років та російської агресії щодо України з'явилося багато проектів та планів допомоги. Одним із них став План Бернара Анрі Леві — французького філософа, громадського діяча та публіциста. Його ідея полягає в розробці технології економічного відродження. Оскільки цей План з'явився уже після анексії Криму та агресії на Донбасі, його автор так мотивує необхідність порятунку України: санкції проти агресора — добре, допомогти жертві агресії — краще. Ідея озвучена, План окреслено, але практичних кроків поки що немає [3].

У тому ж таки 2014 році громадськості було презентовано ще один аналог Плану Маршалла — це План Тімоті Гартон-Еш. Він передбачає 10-річну стратегію економічного відродження України, а сам автор проекту пропонує назвати його «Планом Меркель» на знак пошани до німецького канцлера як ключового гравця на європейській арені. Цей План скоріше за все можна розглядати як декларацію намірів, оскільки йому не вистачає конкретних і детальних механізмів реалізації [4].

У 2015 році також в Німеччині з'явився ще один «План порятунку» під егідою Громадської ініціативи Плану Маршалла для України. Ця ініціатива зареєстрована у вигляді петиції до німецького парламенту — Бундестагу. Світоглядною основою її є усвідомлення громадськими активістами того факту, що ключ до мирної Європи нині знаходиться в Україні, а тому їй необхідно рішуче допомагати. Очевидно, що цей документ слід розглядати як спонукаючий чинник німецьких законодавців до більш рішучих дій.

Нарешті, уже у 2016 році депутат Бундестагу К. Г. Вельман повідомив громадськість про розробку Плану Маршалла для України, але його деталі невідомі. Таким чином, на сьогодні існує п'ять проектів з модернізації економіки України за принципами Плану Маршалла та одну концепцію, яка може розглядатися як аналог своєрідного Плану Маршалла.

У тезах відомого російського опозиційного політика І. Пономарьова, які викладені у його публікації, — «Поради несторонньої людини. Як Україні досягти економічного дива». Автором висловлені слушні міркування, деякі з яких заслуговують на увагу. Насамперед, йдеться про такі складові «економічного дива» як безпосереднє залучення громадян у процеси реформування економіки. З цього приводу він слушно зауважує: «...головний засіб реалізації зробленого на Майдані вибору — економічна політика уряду — явно не вбачає громадян у якості пріоритету» [5]. Наступне, автор спростовує міф, що реформи завжди мають бути непопулярні, тоді як насправді усе залежить від того, хто, як і заради чого їх здійснює. Це підтверджується досвідом реформ у різних країнах. І. Пономарьов рекомендує здійснити реальну дерегуляцію економіки, «План Маршалла» для України 100 залишивши 10 — 15 позицій в розпорядженні держави, які стосуються національної безпеки. Знизити податковий тиск на підприємця, передавши більшість податків на місця, — економічна основа децентралізації. Ці заходи він влучно називає політикою «мінімізації держави». Автор рішуче виступає за демонополізацію економіки, яка вбиває конкуренцію — локомотив розвитку: «демонополізація повинна стояти вище у списку пріоритетів ніж підвищення тарифів» [2].

Нарешті, на що особливо хочеться звернути увагу, бо це рідкісний випадок, коли йдеться про План Маршалла, звертається увага на земельну реформу: «В Україні нарощується процес створення потужних агропромислових підприємств. Уряд може і повинен цьому допомогти, активно взаємодіючи з Верховною Радою в питаннях земельної реформи» [6]. Щоправда, він не розкриває, в чому вбачається суть цієї реформи, але важливо уже розуміння того, що вона необхідна для «економічного дива». Отже, попри деяку недовомовленість, суперечливість та неоднозначність ідей і пропозицій, які йдуть із закордону і, які можна об'єднати одним слоганом, — План Маршалла для України, сам факт появи таких програм або стратегій свідчить про стурбованість міжнародної спільноти станом справ в нашій країні.

Для Європи є доцільним перетворення України з об'єкта, що постійно потребує допомоги та захисту, на партнера, здатного допомогти врегулювати ситуацію в регіоні. Тільки реалізація спеціального Плану відновлення економіки України дасть змогу це зробити. В іншому разі програють усі:

— Україна може перетворитися на бідну аграрну країну із слабким внутрішнім ринком, нестабільною соціально-політичною ситуацією, високим безробіттям і злочинністю, сильним розшаруванням населення за рівнем доходів і скороченням його чисельності;

— програють інвестори, які за умови збереження поточного економічного сценарію можуть втратити свої кошти, вкладені в українські цінні папери чи кредити через те, що країна їх просто не зможе повернути та вимагатиме їхньої реструктуризації чи списання [7].

Висновки

Отже, саме План, подібний до Плану Маршалла (хоча й ця назва має бути змінена на нову власну, без історичних, неправильних у даному випадку, асоціацій), за умов, наведених вище, є раціональним кроком для Заходу. Але водночас, розглянувши детальніше усі наявні на сьогодні варіанти Плану Маршалла для України, можна зробити наступний висновок: план розвитку чи порятунку України можуть розробити тільки українці. Адже будь-хто зовні, яким би він не був патріотичним чи лояльним до нас, розроблятиме ті плани, які будуть працювати на його народ і його країну. І якщо ми вважаємо, що наші європейські партнери працюватимуть винятково заради України – це хибна думка. Ми маємо знайти своє місце у світі. І ніхто, крім нас, цього не зробить. Якщо ми виконуватимемо вимоги, які перед нами ставитимуть наші кредитори – це шлях до бідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зовнішня політика України – 2006 : стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети / [за ред. Г. М. Перепелиці]. – К. : ВД «Стилос», 2007. – с. 272
2. Економічна енциклопедія. – Т.2. – К., Академія. — 2001. – С.262 – 264.
3. Лазарева А. В. Доля Європи вирішується сьогодні в Україні [Електронний ресурс]/ Лазарева А. В. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/121985>
4. Гуменюк Н.В. Україні треба доводити, що події і далі розвиваються в ключі Оксамитових революцій. Насильство псує сприйняття українського протесту на Заході. [Електронний ресурс]/ Н. В. Гуменюк. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/gumenyuk/52f36bd0b2969/>
5. Пономарьов І. Поради несторонньої людини. Як Україні досягти економічного дива / Пономарьов І. // Економічна правда. — 18.03.16.
6. Петрик О. Фінансова криза в Україні та заходи щодо її подолання / Петрик О. // Вісник НБУ. – 2009. – №8. – С.4–10.
7. Максютя А. І. План Маршалла для України: нова можливість чи чергове розчарування [Електронний ресурс] / Максютя А. І. – Режим доступу: https://dt.ua/macrolevel/plan-marshalla-dlya-ukrayini-nova-mozhlivist-chi-cherogove-rozcharuvannya-250971_.html

Катерина Василівна Подоланчук – студентка групи МОФ-15(б) факультету Менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: fm2mo15.podolanchuk@gmail.com

Науковий керівник: Ірина Юрївна Єпіфанова – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Kateryna V. Podolanchuk – student of Management and Information Security Faculty of Vinnitsia National Technical University, e-mail: fm2mo15.podolanchuk@gmail.com

Iryna Yu. Yepifanova – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Finance and Innovation Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa